Siȯk tī Thian-kok ê Gín-á

Koa Khá-lē

Tú tiȯh chit ê kan-siȧp "sì^{n}-miā tō-tek" kap "chū-iû sóan-tȅk" ê khè-suh (case), m̄ chai sī phái^{n} ūn-khì, á-sī tȧt-tit kám-siā ê keng-giām. Pē-bú ê bô-nāi m̄-kam, i-seng ê mâu-tún chhiong-thȯut, kap chȉt ê bōe ū lêng-lȅk hoah-sia^{n} chiū siau-sit ê sió sì^{n}-miā, in sǒ khan-chiâ^{n} ê kò͘-sū hǒ͘ góa kan-khó͘ chin kú.

Tī hȧk-hāu chiū bat chiap-chhiok kòe i-hȧk-lûn-lí (medical ethics) kap sì^{n}-miā tō-tek ê khò-têng. M̄-kú, kèng-jiân tiȯh ài gán-chêng chit ê ȯah-chhi^{n} chhám-pi ê sȉt-lē, chiah hǒ͘ chȉt ê teh beh chut-giȧp ê i-hȧk-seng cháu-chhōe ka-kī sim-tiong ê chún-chek. Góa ê lōe-sim, tī hit mê, khí pho-lân. Sī-hui ê phòa^{n}-tōan, tō-tek ê phiau-chún, kap seng-ȯah ê hiān-sȉt kiám ōe tit chhōe tiȯh in kiōng-tông ê chhut-lǒ͘? 7 nî lâi sǒ͘ siū ê i-hȧk kàu-iȯk, bô kà góa án-chóa^{n} bīn-tùi chit khóan chìn-thè siang-lân ê sî-khek.

> ***Khòa^{n} i phah-pià^{n} teh chhóan-khùi, i ê khàu-sia^{n} ū sì^{n}-miā tui-kiû seng-chûn ê khùi-lȧt.***

Khè-suh ê kò͘-sū sī án-ne: chȉt ê tī Mama pak-tǒ͘ té 28 lé-pài gōa ê gín-á, chȉt-pái tī sán-chêng kiám-cha ê sî, i-seng hoat-hiān i ū chúi-náu (hydrocephalus). Chhiau-im-pho (ultra-sound) iá^{n}-siōng chín-tōan sī chek-chhé phòng-chhut (spina bifida). Che sī chȉt khóan phe-thai ê sîn-keng-kóng hoat-iȯk se^{n}-chiâ^{n} bô tùi-tâng ê sian-thian (congenital) siong-tiōng pē^{n}-chèng. Gín-á ê ē-pòa^{n}-sin kó-lêng éng-óan bô hoat-tǒ͘ kám-kak, ūn-tōng, bē khiā bē kiâ^{n}, mā bē tit khòng-chè sái-jiō. Lēng-gōa iáu ū hȧp-lām kî-tha sian-thian-sèng kî-hêng (anomaly) ê ki-hōe.

Pē-bú tī liáu-kái pē^{n}-chêng í-āu, khó-lū in chhù--nih ê khôan-kéng kap chiong-lâi tek-khak bīn-tùi ê khùn-lân, koat-tēng hòng-khì chit ê in bô lêng-lȅk io-chhī ê gín-á. In mā m̄ gōan khòa^{n} i chȉt chhut-sì chiū bīn-tùi kan-lân iú-hān ê sì^{n}-miā, iā kia^{n} i phái^{n} tī bô-chêng hiān-sȉt ê siā-hōe khiā-khí. Chiū iau-kiû i-su pang-chān. I-su lí-kái in ê khòa-lū, khiā tī tông-chêng ê lȉp-tiû^{n}, tap-èng pang in thȅh gín-á (termination). 28 chiu tōa ê gín-á í-keng bô hoat-tǒ͘ ēng khau..ê (dilatation and curettage), á-sī chiȧh iȯh-á lâi thȅh (medical abortion). Tiȯh ēng chhin-chhiū^{n} chū-jiân-sán (vaginal delivery) ê hong-hoat sán--chhut--lâi.

Tùi chit ê mama tòa jȉp sán-kho pē^{n}-pâng í-āu, góan kúi ê în-táng (intern) lóng kan-ta kî-thāi mài tī ka-kī tong-tȉt ê sî-chūn tú tiȯh gín-á se^{n}--chhut--lâi ê hit-tiȧp. Tô-pī ê sim-thài tāi-thè chún-pī bīn-tùi ê thài-tǒ͘. In-ūi kā kòe-óng ê gín-á niû thé-tāng, sin-kôan kap thâu-ûi, chòe-āu sàng-jȉp peng-siu^{n} sī góan în-táng ê khang-khòe.

Sî-kan sī tī góa tȉt-pan hit àm-mî ê hoan-tiám.

Kā Mama sàng jȉp sán-pâng, chiū sán-tâi. Bô jōa kú chit ê chin sè-chiah ê e^{n}-á "chhut-sì"--lo͘h. Tùi chȉt ê hǒ͘ tōa-lâng thȅh-tiāu, hòng-khì ê gín-á lâi kóng, góa iōng "chhut-sì" hêng-iông i sī chin chân-jím, kȅk bô sek-tòng..ê. Án-ni kóng iā chún teh khau-sé i ê pē-bú kap i-seng sǒ͘ chò ê koat-tēng. M̄-kú, khiā tī sán-tâi pi^{n}-á chǒ͘-sán ê góa, bô hoat-tǒ͘ khòng-chè pún-lêng kap chhong-tōng, góa khòa^{n}--tiȯh, kám-sū--tiȯh..ê chiū sī "chȉt ê e^{n}-á ê chhut-sì".

Ē tit ū-chhek..ê, 7 kò gȯeh tōa chiah thȅh--chhut--lâi..ê sī chȉt ê ē-tāng, ē khàu, ē chhóan-khùi ê sì^{n}-miā. Chhin-chhiū^{n} sī chȉt ê iáu-bōe kàu-gȯeh ê "chá-sán-jî"(premature baby). Chhơ khòa^{n}--khí--lâi, kap pȧt-lâng bô siāng-khóan..ê chí-sī i ñng kha bô-lȧt,

ti̍t-ti̍t bē o̍ah-tāng, koh io-chek-kut téng se^{n} chi̍t bơ̄ kòai-mi̍h nā-tiā^{n}. Hơ̄ lâng kiông the̍h--chhut--lâi ê i m̄ sī í-keng sí-bông, á-sī bô ki-hōe o̍ah ê gín-á. Khòa^{n} i phah-pià^{n} teh chhóan-khùi, i ê khàu-sia^{n} ū sì^{n}-miā tui-kiû seng-chûn ê khùi-la̍t. Sớ-ū tī sán-pâng lāi ê lâng lóng kám-siū--tio̍h--ah. I ê mama iā it-tēng thia^{n} tio̍h i ê kiá^{n} bî-bî ê khàu-sia^{n}. M̄-chai i hit sî án-chóa^{n} siū^{n}? Chhe^{n}-kông put-an ê hoeh-liû chin kín lâu kàu góa sin-khu ta̍k sớ-chāi. Tāi-ke lóng chēng-chēng teh tán ē-chi̍t-pơ̄, m̄ ká^{n} tōa sia^{n} chhóan-khùi. Chiàu Chú-tī-i-su ê keng-giām, chit ê e^{n}-á chiū sǹg bô pó-un mā ū khó-lêng o̍ah kàu thi^{n} kng. Beh kiù á m̄? Chòe-āu koat-tēng seng chhiá^{n} sió-jî-kho i-su (pediatrician) lâi pêng-kờ liáu chiah kóng.

Tán-thāi ê sî-khek, e^{n}-á iû-gôan tī pó-un-tâi téng sòe-sòe chhut sia^{n}. Iáu tó tī sán-tâi téng ê mama om-bīn lâi tùi, siū^{n}--lâi sī khiā tī lí-sèng kap kiông beh lia̍h-kông ê pi^{n}-kì^{n}. Chhú-sì chhú-khek, i chún sī ǹg-bāng ōe tit kóa^{n}-kín lî-khui chit ê pâng-keng.

Chhiá^{n} sió-jî-kho i-su lâi, pún-lâi chiū tùi tong-chhơ the̍h-gín-á ê hêng-ûi kóng bē tit kòe. Chiū sī bô ài, hòng-khì--ah chiah beh kiông the̍h, chit sî kiám ū lí-iû koh chhiá^{n} sió-jî-kho i-su lâi? Kiù-lâng sī i-su ê thian-chit, chit-tia̍p sòa teh tiû^{n}-tû. Kiù-lâng m̄ sī tong-jiân, m̄ sī múi chi̍t ê i-seng sớ kian-chhî ê sìn-liām? Nā chún beh kiù, túi hiān-chhú-sî ê i-liâu lâi kóng pēng bô tōa khùn-lân. Chiū sī ōe tit kiù, chiah jú hơ̄ lâng chhiong-kek.

Koh chi̍t-pái, pē-bú kap i-seng bīn-tùi hòng-khì gín-á ê sóan-te̍k. Pē-bú iáu sī pang i kū-chòat in bô ài i kòe ê jîn-seng. In-ūi án-ni, sió-jî-kho i-su tī chò liáu chhơ si^{n} e^{n}-á ê ki-pún chhú-lí chiū lî-khui. Pē-bú iā lî-khui. Chòe-āu hū-sán-kho i-seng iā lî-khui--lơh. Kan-ta^{n} lâu bebih (baby) chi̍t ê lâng tiàm tī sàn-pâng--ni̍h.

Put-an ê chi̍t mê kòe--khì, i iáu teh pià^{n}-miā chhóan-khùi. Góa bô siū^{n} beh chai-iá^{n} i ê sì^{n}-miā î-chhî kàu hô-sî, mā bô ài koh khòa^{n} tio̍h chá chiū hơ̄ lâng soan-phòa^{n} sí-bông ê chi̍t ê sio̍k tī thian-kok ê gín-á.

Hiān-si̍t ê le̍k-liōng kap bô-chêng chiàn-sèng it-chhè. Chi̍t ê 28 chiu tōa ê “lâng” tong-jiân bô lêng-le̍k piáu-sī ka-kī seng-chûn ê ì-gōan. Nā án-ni, tàu-té kiám ū lâng ū kôan-lī koat-tēng i ê sè^{n}-miā? Khờ-sū kàu chia. Keng-kòe lōe-sim ê tōa tē tāng, nā koh chi̍t pái gū--tio̍h, góa kiám ōe ū tap-àn?

Chhiò-khoe

Góa Kiò Sím-mi̍h Miâ

Ông Siok-chhiu E̍k

Ū chi̍t ji̍t, chi̍t ê seng-bu̍t kàu-siū, beh kā ha̍k-seng khó-chhì. I kōa^{n} chi̍t kha chiáu-láng-á ji̍p lâi kàu-sek. Chiáu-láng-á lāi-bīn ū chi̍t chiah chiáu-á, gōa-bīn iōng chi̍t tè ơ-pờ khàm--leh.

Chit ê kàu-siū hian-khui chi̍t-sut-á ơ-pờ, hơ̄ ha̍k-seng khòa^{n} chiáu-á ê kha. Kàu-siū mn̄g ha̍k-seng kóng, "Chit chiah chiáu-á sī sím-mi̍h khóan chiáu-á, kā i ê miâ siá--chhut--lâi ".

Ū chi̍t ê ha̍k-seng chin siū-khì. I siū^{n} kóng kan-ta^{n} khòa^{n} chiáu-á-kha, beh ná ē chai-iá^{n} sī sím-mi̍h khóan chiáu-á. Sớ-í i chiū bô ài chham-ka khó-chhì, tùi kàu-sek kiâ^{n}--chhut--khì. Kàu-siū khòa^{n}--tio̍h, chiū kā kiò lâi mn̄g kóng "Lí sī án-chóa^{n} m̄-ài khó-chhì. Lí kiò sím-mi̍h miâ? "Chit ê ha̍k-seng lóng bô kóng-ōe, kan-ta^{n} le̍k i ê khờ-kha--khí--lâi hơ̄ kàu-siū khòa^{n} i ê kha, kóng, " Lí khòa^{n} góa ê kha, góa kiò sím-mi̍h miâ?".